LUND UNIVERSITY

Kommunens uppgift, roll och territorium inte längre självklar i stadspolitiken

Dannestam, Tove

Published in:
Kommunal ekonomi

2006

Link to publication

Citation for published version (APA):
Dannestam, T. (2006). Kommunens uppgift, roll och territorium inte längre självklar i stadspolitiken. *Kommunal ekonomi*, (5), 40-41.

Total number of authors:
1

General rights
Unless other specific re-use rights are stated the following general rights apply:
Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.
• Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
• You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
• You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal

Read more about Creative commons licenses: https://creativecommons.org/licenses/

Take down policy
If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

LUND UNIVERSITY

PO Box 117
221 00 Lund
+46 46-222 00 00

Stockholm, maj 2006. På Folkets Hus har en rad olika politiker och tjänstemän samlats för att diskutera den lokala politikens möjligheter och problem under parollen ”Urban Futures 2.0”. Stockholm stad står, tillsammans med den svenska regeringen och EU-kommissionen, som värd för denna internationella stadskonferens med över 600 gäster från olika europeiska sammanhang.

Bryssel, juni 2006. Organisationen Eurocities – en sammanslutning av olika europeiska storstäder – har ett av sina möten. Medlemmar från ett antal av de 129 medlemsstäderna har samlats för att utbyta erfarenheter och diskutera hur man bäst kan förverkliga organisationens syften, däribland att tillvarata städers intressen via lobbying gentemot EU.

Malmö, augusti 2006. För tionde gången anordnas KOMMEK – ett kommunalekonomiskt forum för verksamma inom kommunal ekonomi i bred bemärkelse. Bland de teman som det digra programmet erbjuder återfinner vi exempelvis ett seminarium där Ilmar Reepalu berättar om arbetet med Malmös omvandling och Jan Sturesson från Öhrlings PricewaterhouseCooper presenterar rapporten ”Cities of the future”. Dagen efter kan vi besöka programpunkten ”Evenemang – är det pengar i sjön”.

Lund, september 2006. I Sydsvenskan kan vi läsa om planerna på att bygga ett hotell och bostadshus på Lunds högsta punkt, som ett flaggskepp för visionen om Brunnshögsområdet och Lund NE. Artikeln poängterar att husbygget – om planerna blir verklighet – skulle bli 2,5 meter högre än Turning Torso (över havet).

Exemplen ovan kan ses som ögonblicksbilder av en större trend – det ökade fokus på städer som vi kan notera i olika sammanhang. De senaste decennierna har det talats om ”regionens renässans” i vad som beskrivits som ”regionernas Europa”. Framgångsrecepten för regioner har hängts upp på begrepp som kluster, regionala partnerskap och den lärande regionen. På senare tid har emellertid städer kommit alltmer i blickfånget, både enskilt och i förhållande till regionen. Möjligtvis håller

vi på att se en förskjutning till ”städernas Europa”. Städer anses vara fundamentala för utvecklingen, eftersom de ses som noder i globaliseringens gränslösa flöden och skall fungera som tillväxtmotorer. Richard Florida nämns ofta i sammanhanget, som kanske den främsta trendsättaren vars budskap vinner mark bland politiker och tjänstemän västvärlden över. Enligt Florida är uppkomsten av en kreativ ekonomi, genom satsningar på ”de tre T:na”, en förutsättning för att en stad skall kunna sålla sig till den globala ekonomins framgångshistorier och inte bli lämnad bakom i den allt ökande konkurrensen.[1]

Vad innebär detta ökade fokus på städer? För det första håller stadspolitik på att växa fram som ett eget politikområde såväl i ett svenskt som europeiskt sammanhang. För det andra kan vi notera återverkningar för de svenska kommunerna, på så sätt att de är alltmer involverade i olika stadspolitiska strategier.

Inom EU har fokus traditionellt sett, genom regionalpolitiken, varit mer på regioner än på städer. När EU uppmärksammat stadsfrågor har det främst skett som en del av de generella programmen för att stödja utsatta regioner. På senare tid har dock stadspolitik – som ofta är synonymt med storstadsfrågor – hamnat allt högre på den europeiska agendan. Även om en sammanhållen europeisk stadspolitik långtifrån är en politisk realitet tas steg i denna riktning, exempelvis i och med ministermötena i Rotterdam november 2004 och i Bristol december 2005. Parallellt framhäver lobbyorganisationer som Eurocities att EU borde beakta den urbana dimensionen i allt sitt beslutsfattande och att städer måste arbeta gemensamt för att tillvarata sina intressen i europeisk politik.

I ett svenskt sammanhang har stadspolitik, trots omfattande initiativ som Storstadssatsningen, inte utgjort ett eget politikområde i bemärkelsen en explicit och sektorsövergripande politik. Numera kan man emellertid se konturerna av en

[1] De tre T:na står för Tolerans, Teknologi och Talang, vilka om man får tro Florida är de faktorer som utgör motorn i en stads ekonomiska tillväxt.

nationellt sammanhållen stadspolitik växa fram, i och med att exempelvis nationella strategier formulerats och storstadsdelegationen skapats. Dock är det omstritt huruvida vi egentligen har en nationell stadspolitik och huruvida det i så fall är önskvärt. Frågan är kontroversiell, eftersom statliga initiativ till en storstadspolitik ligger i linje med den förskjutning i svensk regionalpolitik som det talas om. Staten stödjer numera direkt eller indirekt en ökad regional differentiering genom att betona inifrånstyrd regional tillväxt, en förändring jämfört med den traditionella fördelningsinriktade regionalpolitiken.

Utvecklingen är än mer påtaglig i de svenska kommunerna. Exempelvis har ”city branding”, ”event-management” och ”urban regeneration” blivit olika sätt att försöka lansera den egna platsen som ett starkt varumärke. Utgångspunkten är att kommunen måste vara attraktiv, med exempelvis tilltalande boendemiljöer, rikt kulturutbud, blomstrande miljöer och kreativ företagsmiljö, i såväl de egna invånarnas som omvärldens ögon.

Även kommuner som egentligen är för små för att betecknas som städer inspireras av de stadspolitiska strategierna. Kommuner agerar gränsöverskridande i förhållande till varandra samt till olika aktörer och politiska nivåer, kommunens roll för skapandet av tillväxt och utveckling betonas alltmer och kommunala aktörer lyfter fram vikten av att förhålla sig till ett större regionalt, nationellt och internationellt sammanhang.

Vilka implikationer har den utveckling jag ovan skisserar? Jag skulle vilja hävda att stadspolitiken ger upphov till olika överskridanden av kommunala gränsdragningar. Kommuner har traditionellt associerats med en välavgränsad administrativ och politisk enhet. Kommunens territoriella gränser har varit tydliga och dess främsta uppgift, vid sidan av den demokratiska, har varit att tillhanda välfärd och service till invånarna.

Nu håller det emellertid på att ske en idémässig förändring av ”vad en kommun egentligen skall göra”. Även om merparten av kommunernas verksamhet fortfarande består av välfärd och service formuleras de krav som kan härröras från stadspolitiken – exempelvis att inta en aktiv roll i den ekonomiska utvecklingen – allt oftare. Vem skulle för ett par decennier sedan ha trott att det var möjligt för Malmö Stad att öppna kontor i Bryssel? Att engagera sig i en internationell seglingstävling som America’s Cup hade kanske inte ens kommit upp på den kommunala dagordningen? Och det faktum att nästintill samtliga kommuner har formulerat en slogan hade säkerligen betraktats som tämligen osannolikt.

Det sker inte enbart en omformulering av kommunens övergripande roll som välfärds- och serviceinstitution, utan även gränserna för den kommunala näringspolitiken utvidgas. De stadspolitiska strategierna sammanfaller många gånger med den kommunala näringspolitiken – exempelvis att verka för ett kreativt näringslivsklimat i kommunen. Samtidigt är näringspolitik bara *en* del av stadspolitiken. Konkurrenskraft blir viktigt inte bara vad gäller företagsetableringar, utan även i termer av att locka till sig inkomststarka grupper. Mindre traditionella verktyg används, såsom olika former av imageskapande aktiviteter. Inte bara ett gott företagsklimat skall framhävas, utan den höga standarden på de kommunala välfärds- och serviceuppgifterna. Marknadsföringen syftar ofta till att förändra uppfattningar om kommunen i fråga. Därutöver sker satsningar på ”mindre traditionella” näringsgrenar som exempelvis ”evenemangs- och upplevelsebranschen”. Attraktivitet i bred bemärkelse blir ledstjärnan.

En annan gränsöverskridande aktivitet rör kommunens traditionella territorium. Olika former av mer eller mindre formaliserad samverkan – mellan offentliga aktörer, mellan offentligt och privat och mellan olika politiska nivåer – har kommit att bli allt vanligare inslag i den kommunala verksamheten. Gemensamt är att vi ser verksamhet som går tvärs över invanda gränser och kan sägas utmana lokaliseringsprincipen i den kommunala kompetensen. En del menar att i en ”gränslös värld” bör politiken inte längre fokusera på territoriet inom den egna

kommunens gränser utan agera gränslöst. I linje med detta resonemang borde den kommunala näringspolitiken bli alltmer gränslös och gränsöverskridande. Andra menar att mycket i den kommunala logiken fortfarande bygger på och förutsätter någorlunda fasta gränser – med den kommunala självstyrelsen som det kanske främsta exemplet. Enligt ett sådant tankesätt blir det en fin balansgång mellan interkommunal samverkan och att samtidigt hävda den egna platsens konkurrenskraft och betydelse.

I stadspolitiken är ekonomisk utveckling som ett plussummespel en central princip. Denna princip överskrider traditionella geografiska tankefigurer. Om tillväxt skapas genom satsningar på ett specifikt projekt inom en kommun och sedan sprids till övriga delar alternativt genom stöd till en enskild kommun och så att säga ”sipprar ner” till de andra blir de kommunala gränserna mindre viktiga. Tanken med en tillväxtinriktad storstadspolitik är just denna – om storstäderna går bra stöds *hela* regionen i fråga och i förlängningen hela landet.

Men var går egentligen gränserna för vad som är den enskilda kommunens uppgift kontra den regionala nivåns eller statens? Vilken politisk nivå skall ha det slutgiltiga ansvaret för de tillväxtmål som stadspolitiken vill uppnå? Och hur långt sträcker sig egentligen det stadspolitiska plussummespelet? Det faktum att stadspolitiken överskrider traditionella kommunala gränsdragningar – vare sig det rör vilka områden man skall engagera sig i eller i förhållande till andra kommuner och omvärlden – kommer med största sannolikhet att skapa behov av olika typer av politiska avgöranden.